

MYŚLENIE KRYTYCZNE

Dlaczego?

Dlaczego warto wykształcić w sobie myślenie krytyczne? Ponieważ aktualnie w szkołach stawia się nacisk wyłącznie na kreatywność. Tymczasem myślenie twórcze jest zgodne z naukowym: pozwala zweryfikować pomysł i wybrać najlepszy. Myślenie krytyczne, jako podstawa myślenia naukowego, pozwala wykształcić w uczniu odporność („intelektualną czujność”) na manipulacyjne zabiegi, którymi jest otoczony. Jako stan nienaturalny dla człowieka, wymaga treningu, ale znajduje zastosowanie nie tylko w nauce, ale także w filozofii czy w życiu codziennym.

Co oznacza?

- Branie pod uwagę wielu punktów widzenia przy rozpatrywaniu zjawiska
- Stosowanie jasnych kryteriów przy wydawaniu sądów
- Poszukiwanie argumentów za i przeciw, a dopiero potem formułowanie wniosków
- Dążenie do prawdy w sposób konsekwentny, korzystając z logicznych przesłanek
- Wykrycie i naprawienie sądów nieprawdziwych
- Dbałość o trafność tezy
- Zmiana sposobu myślenia/ metody, gdy może przynieść lepsze wyjaśnienie

Dwa sposoby pojmowania myślenia krytycznego: Analiza samego sposobu myślenia w celu udoskonalenia lub sposób myślenia, którego celem jest weryfikacja twierdzeń na temat rzeczywistości poprzez gromadzenie, analizę, kategoryzowanie informacji.

Wzór:

Formułowanie i porządkowanie twierdzeń + zachowanie logiki i dyscypliny intelektualnej + korzystanie z wyników badań naukowych

Jak rozpoznać pseudonaukę? (Michael Shermer)

- ✓ popełniono błędy kierunkowe (nie przypadkowe)
- ✓ teza wykracza znacząco poza fakty ze źródła
- ✓ przedstawione fakty są niezweryfikowane w innych źródłach
- ✓ nie istnieją próby obalenia twierdzenia, jedynie potwierdzające
- ✓ dowody nie są spójne z wnioskiem
- ✓ metody nie są badawcze, cele ich stosowania jest wyłącznie doprowadzenie do przewidzianego celu
- ✓ nowa teoria nie objaśnia więcej niż poprzednia
- ✓ wnioski w pełni popierają poglądy i przekonania badacza- dopuszczalne w naukach humanistycznych

Jak myśleć krytycznie? (6 rad Zimbardo)

1. Źródło- należy cenić źródła naukowe, poglądy ekspertów, publikacje naukowe, ale także... bezinteresowność osoby przekazującej informację.

2. Dowody- wziąć pod uwagę ich charakter, rzetelność, jakość, sposób przeprowadzenia: zachowanie losowego przydziału grupy badanej, uprzednie badania kontrolne, wielokrotne powtarzanie prób. Dobre dowody są wynikiem badania naukowego.

3. Charakter twierdzeń (umiarkowany/ krytyczny)- sceptycznie traktować rozwiązania nowe, rewolucyjne, najlepsze. Stosować założenie brzytwy Ockhama- najlepszym rozwiązaniem jest to, które w sposób najprostszy dąży do celu.
4. Rozumowanie musi być wolne od błędów logicznych
5. Wnioski nie mogą zostać zniekształcone przez tendencyjność w myśleniu
6. Należy ująć różne perspektywy, jeśli zagadnienie tego wymaga

PULAPKI CZYHAJĄCE NA HUMANISTÓW to przede wszystkim **subiektywizm**, któremu ulega interpretator, a także osoby badane, co niesie za sobą obniżenie wartości introspekcji (analizy subiektywnych stanów psychicznych, myśli i przemyśleń). Kolejne pułapki powiązane są z argumentowaniem: używanie argumentów w formie „**błędnego koła**”, celowe **ekwiwokacje** (wykorzystanie wieloznaczności pojęć, stosowanie różnych definicji tego samego pojęcia). Należy wspomnieć również o tendencji badacza do **traktowania interpretacji jako faktu**, czyli zapominanie o tym, że w naukach humanistycznych rozumienie (interpretowanie) powinno zastąpić wyjaśnianie. Nauki humanistyczne **nigdy nie uzyskają wprost potwierdzonej skuteczności** zalecanych rozwiązań, ponieważ ich twierdzeń nie da się potwierdzić empirycznie.

W naukach humanistycznych ważna jest logiczność wywodów, trafnie dobrane argumenty, spójność przekonań badacza, doskonała znajomość tematu, siła przekonywania odbiorcy.